

ULUSLARARASI GÖÇ VE MÜLTECİ SORUNUNA EŞİTLİKSİZ YAKLAŞIMLAR

Mahmut BOZAN*

ÖZET

Dünya tarihinde büyük göçlerin yaşandığına dair pek çok kayıt bulunmaktadır. Özellikle 20. Yüzyılın ilk yarısına sığdırılan iki dünya harbi insanlığın gündemine mülteci ve göç sorununu kalıcı olarak sokmuştur. Küresel sömürge rekabeti sebebiyle çıkan 2. Dünya Harbi'nin mağdurları arasında Batılı ülke vatandaşları önemli bir yekûn teşkil ettiği için uluslararası belgelerde mültecilere ilişkin müspet sayılacak düzenlemelere yer verilmiş, bu hususta BM nezdinde bir yapılanmaya gidilerek konu küresel bir statüye kavuşturulmuştur.

Ancak Batılı ülkeler savaşın yaralarını sarıp, mülteci sorununu çözdükten sonra bakış açılarında bariz bir değişim ortaya çıkmıştır. Bu değişimi soğuk savaş sonrası dönemde AB üyesi ülkelerin mülteci politikalarında açıkça görmek mümkündür. ABD liderliğindeki Batı ittifakının işgalleri sonucu ortaya çıkan iç savaş ve kargaşa ortamından kaçan insanların sığınmak istediği AB üyesi ülkeler, kapılarını mültecilerin yüzüne sınıksız kapatmanın yollarını aramaktadır. Ekseriyetini Müslümanların oluşturduğu bu mülteci yığınları için, İslâmfobi ve yabancı düşmanlığı ile şartlandırılmış toplum kesimleri ile fırsatçı politik figürlerin nefret söylemlerinden öte sıcak bir yüz bulunmamaktadır.

Suriye ve Irak iç harplerinin sınırimızdan içeri döktüğü üç milyon insan için AB gibi BM'de sorumluluklarını yerine getirmemektedir. Bu ağır sorumluluk Türkiye'nin omuzlarında kalmıştır. Artık mesele, Türkiye'nin bu riski fırsata nasıl dönüştüreceği üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu çalışmada sığınmacıların ülkelerine iadesinden Türk vatandaşlığına alınmaya kadar alternatif politikalar analiz edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Mülteci, Göç, Suriyeli Sığınmacılar, Suriye Krizi, BM Mülteciler Yüksek Komiserliği.

UNEQUAL APPROACHES ON INTERNATIONAL MIGRATION AND REFUGEE PROBLEMS

ABSTRACT

There are many records of great migrations in the history of the world. Especially, the two world wars that fit into the first half of the 20th century permanently engulfed the refugee and immigration problem in the agenda of humanity. Because of Western countries occupying an important place among the

* Doç. Dr. Bartın Üniversitesi İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, mbozan@bartin.edu.tr.

victims of the 2nd World War, there have been some positive actions taken regarding the refugees in international documents. In addition, the UN has brought the issue on its agenda and transformed the issue to a global status.

However, after the Western countries wound up their war wounds and solved the problem of refugees, an obvious change occurred in their perspectives. This change can be observed in the post-Cold War refugee policies of EU member states. EU-member states are looking for ways to close their doors tightly to the faces of refugees fleeing from civil war and turmoil created by US-led Western alliance. For these masses of refugees, many of whom are Muslims, there is no hospitality beyond the hate speech of opportunistic political figures, islamophobia, and xenophobic community groups.

The UN and the EU do not fulfill responsibilities of three million people fleeing from Syria and Iraq into Turkey because of the civil wars. This heavy burden lies on the shoulders of Turkey. Now the issue is concentrating on how Turkey is going to transform this risk. In this study, alternative policies, from extraditions of refugees to conferring Turkish citizenship to them, will be analyzed.

Keywords: Refugees, Migration, Syrian Asylum Seekers, Syrian Crisis, The UN Refugee Agency.

Giriş

İnsanlık tarihinde yaşanmış önemli hadiseler içerisinde harpler kadar göçler de önemli bir yer tutar. 20. Yüzyıl ise hem savaşlar hem de göçler açısından farklı özelliklere sahiptir. Bunun en önemli sebebi Batı'nın son üç yüz yılda küresel siyaseti yönetecek iktisadi, askeri ve teknolojik gücü ele geçirmiş olmasıdır. Batı ile kastedilen öncelikle Avrupa'nın büyük devletleri ile daha sonra Batı adına liderliği devralan Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'dir. Batı'yı doğudan veya Osmanlı Devleti'nden farklı kılan sadece din farkı değil, medeniyet anlayışı ve hayata bakış tarzıdır. Bu açıdan değerlendirildiğinde Batı'nın başka din, inanç, dil, renk ve ırk gibi farklılıklara müsamahasız tavrı hemen dikkati çeker. Emperyalist ve sömürgeci özelliğini hayat pratiğine aktarışında çok fazla alternatif sunmaz. Asimilasyon, köleleştirme, tehcir veya tenkilden öte bir tercih hakkı tanımadığı için yarım yüzyıla iki dünya harbi sığdırmış, meskûn mahalleri cepheye dönüştürerek iki şehir ahalisine atom bombaları ile kitlesel imha uygulayabilmiş, insanları fırınlarda veya gaz odalarında imha etmiş, hâkim oldukları halklara kendi dillerini ve dinlerini dayatmış ve pek çok dramatik göçlere sebep olmuşlardır.

Malumdur ki eğer insanlar bulundukları yerde tabii veya insan kaynaklı sebeplerle hayati tehlikeye maruz kalır, temel hak ve hürriyetleri kısıtlanır veya yok edilirse bu ortamın iticiliğinden kurtulmak ve daha insanca yaşayabileceği daha müreffeh, daha gelişmiş yerlere göç etmek isterler. Bu itme-çekme mekanizması bir ülke sınırları içerisinde olduğu gibi, ülkeler arasında da olabilir. Tarihte bunun örnekleri vardır. Yakın tarihte ise küresel güçlerin bunu bir politika olarak benimsediği ve sistematik olarak uyguladığı görülür.

Mesela Batı ile Osmanlı Devleti arasındaki mücadelede Balkanlardaki Müslümanların baskı ile göçe zorlanarak etnik temizlik yapıldığı, Osmanlı Devleti'nin yaklaşık beş yüz sene hükmettiği Avrupa'daki topraklardan Anadolu'ya sürüldüğü, başta mâbetleri olmak üzere tüm kültür varlıklarının da ortadan kaldırıldığı bilinmektedir ve bu tek örnek de değildir.

Fakat küresel rekabette Batı kendi içinde bir hesaplaşmaya gittiğinde kendi halklarının da felakete uğramasıyla ortaya çıkan acı tablo bazı tedbirlerin alınmasını mecburi hale getirmiştir. Özellikle 2. Dünya Harbi, temel hak ve hürriyetlerin korunması ve yerlerinden edilmiş insanların hukukuna ilişkin bazı düzenlemelerin yapılmasını gerekli kılmıştır. Birleşmiş Milletler (BM) Antlaşması ve 10 Aralık 1948'de Genel Kurul'ca kabul olunan İnsan Hakları Evrensel Beyannâmesi'nin insanların temel hak ve hürriyetlerden fark gözetmeksizin faydalanmaları ilkesi dikkate alınarak 'Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Cenevre Sözleşmesi' imzalanmış ve temel belgelerden biri olarak uluslararası kabul görmüştür (BM, 2017).

Mültecilere ilişkin yapılan bu düzenleme ile Batı öncelikle kendi yaralarını sarmayı hedeflemiştir. İkinci olarak da savaşlarla tahrip olan ülkelerinin altyapısını tamir etmek ve memleketlerini imar etmek için ihtiyaç duyduğu işgücünü başta kendi sömürgeleri olmak üzere sair ülkelere temin etmek amacıyla mülteci ve göçmenlere yönelik olumlu sayılabilecek bazı düzenlemeler yapmışlardır.

Ancak Batılı ülkelerin konumlarını iyileştirdikten sonra yabancılara bakış açılarında açık bir değişme yaşanmıştır. Özellikle soğuk savaş sonrası dönemde

yabancılar istenmemeye başlanmış, hatta tehdit unsuru olarak kabul edilmiş ve yabancı düşmanlığı, Müslüman düşmanlığı gibi kavramlar revaç bulmuştur. Bilgi çağının dünyayı bir şehre çevirmesi ve kitle iletişim araçları ve özellikle internet ve sosyal medya aracılığı ile Batı'nın iletişim tekellerinin kırılması dünyada bir farkındalık ve uyanışa sebep olmuştur. Zira ABD liderliğindeki Batılı küresel güçler emperyal emellerle bir taraftan ülkeleri işgal ederek veya iç savaş çıkararak yaşanmaz hale getirirken, diğer yandan bu ülkelerden kendi 'mutluluk adalarına' göç etmek ve oralarda diğer vatandaşlar gibi yaşama taleplerini altına imza attıkları uluslararası belgeleri hiçe sayarak engellemeye çalışmaktadırlar.

Batı'nın bu tutumu açıkça bir çifte standarttır. Daha önce dünya savaşları ile mağdur ettikleri Hristiyan ve Yahudi ağırlıklı göçmenler için uygulanan mülteci yasaları yine kendileri tarafından mağdur edilen Müslümanlardan esirgenmekte ve mültecilere karşı sorumluluklarını yerine getirmemek için yeni arayışlara gidilmektedir. Bu makalede uluslararası göçe yönelik kabul edilen temel kurallar açıklandıktan sonra Batı'nın mültecilere bu eşitliksiz yaklaşımı analiz edilecek ve özellikle mültecilerin Batı'ya geçiş için bir güzergâh olarak gördükleri Türkiye'nin bir göçen deposuna dönüştürülmesine ve hedef ülke yapılmasına yönelik Batı politikaları değerlendirilecektir.

1. Göç ve Mültecilik

Bir ülkeden başka bir ülkeye gitmek isteyen veya giden insanlar için farklı statüler ve değişik hukuki tanımlamalar kullanılmakla birlikte zaman zaman bu kavramlar birbirine karıştırılabilmektedir. Bu sebeple sık sık birbirine yakın anlamda kullanılan göçmen, sığınmacı ve mülteci gibi kavramlar aralarındaki temel farkın ortaya konulması faydalı olacaktır. İnsan hareketliliğinde rızaya dayalı göç ile zora dayalı göç arasında elbette önemli farklılıklar vardır.

İşte rızaya dayalı insan hareketliliğinin simgesi olan göçmenlik, ülkelerinde zulme uğrayacaklarından korktukları için değil, fakat ekonomik sebeplerle ayrılan kişiler hakkında kullanılan bir terimdir. Göçmenler, vatandaşı oldukları ülkelerin korumasından faydalanmaya devam ederlerken, daha iyi bir hayat standardına kavuşabilmek için, kendi istekleri ile bu yolculuğa çıkarlar. Göçmenleri, mültecilerden ayıran en önemli fark, vatandaşı oldukları ülkeden ekonomik sebeplerle ayrılmış olmalarıdır. Ülkeler bu kişileri kabul edip etmemekte serbesttir zira bu kişilerin uluslararası hukukun koruması altında olmadıkları kabul edilmektedir.

Diğer yandan mülteci olarak uluslararası koruma arayan; ancak statüleri henüz resmi olarak tanınmamış kişilere sığınmacı denilmektedir. Bu terim genellikle, mülteci statüsü almaya yönelik başvurularının hükümet ya da Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) tarafından karara bağlanmasını bekleyen kişiler için kullanılmaktadır. Statüleri resmi olarak tanınmamış da olsa, sığınmacılar ülkelerine zorla geri gönderilemezler ve haklarının korunması gerekir.

Mülteci ise uluslararası hukukta, vatandaşı olduğu ülke dışında olan ve ırkı, dini, tabiiyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncesi nedeniyle zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkeye dönemeyen veya dönmek istemeyen kişileri ifade etmektedir (Mülteci Der, 2010: s. 20). Mülteciler, bu nedenlerle göçmenlerden farklı olmakla birlikte genellikle

göçmenlerle aynı seyahat güzergâhlarını ya da kaçakçılık yollarını kullanırlar ve geçtikleri ya da geldikleri ülkelerde benzer insan hakları ihlâllerine maruz kalırlar.

İnsanların daha iyi şartlarda yaşama isteği, göç ve göçmenliğin muharrikidir. Yani sosyal şartların itme ve çekme mekanizması gereği insanlar itildikleri yerden uzaklaşmak, cazip buldukları yere de yakınlaşmak isterler. Bu bazen daha iyi bir iş, eğitim veya insanca yaşama ve benzeri sebeplerle isteğe bağlı olabileceği gibi mecburiyetten de olabilir. Tabii afetlerden kaçmak, iç savaş, terör, şiddet, işgal veya istila gibi hayatı tehdit eden durumlar kadar temel hak ve hürriyetlerden mahrum bırakan dikta rejimleri de göç sebebi olabilir. İster itici, isterse çekici sebeplere dayansın mültecilere uygulanacak kurallar uluslararası düzenlemelere konu olmuş ve bu alanı yönetmek ve düzenlemek için hem kurumlar oluşturulmuş hem de yasal düzenlemelere gidilmiştir. Bu düzenlemeler içerisinde en bilineni İnsan Hakları Evrensel Beyannâmesidir. Bu Beyannâmede temel hak ve hürriyetlere ilişkin düzenlemeler daha sonra hazırlanan belgelere de kaynaklık etmiştir. Beyannamenin 14. Maddesinde “Herkes zulüm karşısında başka memleketlere iltica etmek ve bu memleketler tarafından mülteci¹ muamelesi görmek hakkını haizdir.” Hükmü bulunmaktadır (Resmî Gazete, 1949/7217).

Mülteci konusu esas olarak 1. Dünya Savaşı'ndan sonra uluslararası örgütlerin ve devletlerin dikkatini çekmeye başlamış, konu ile ilgili uluslararası antlaşmalar ve sözleşmeler hazırlanmıştır. BM'ye göre mülteci; siyasi, sosyal ve dini meselelere veya ırk meselelerine dayanan sebeplerle asıl memleketinden kaçan kimse olup artık ülkesinin himayesinde de değildir. Gerekli zaman başvuracağı bir elçi veya konsolosluk yoktur. Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin esas düzenleme ise BM Genel Kurulunda 1950 tarihinde kabul edilerek 28 Temmuz 1951 tarihinde imzalanan Cenevre Sözleşmesidir.² 1951 Cenevre Sözleşmesi'nin 1/A maddesi 2. Fıkrasında “ırkı, dini, tabiiyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahıs” olarak tanımlanmıştır (BM, 2017).

Ülkemiz mevzuatı da mülteciyi tanımlamıştır. 14 Haziran 1934 tarih ve 2510 sayılı İskân Kanunu'nun 3. Maddesine göre, Türkiye'de yerleşmek maksadıyla olmayıp bir zaruret ilcası ile muvakkat oturmak üzere sığınanlara mülteci denir (Resmî Gazete, 2006/26301). Diğer bir mülteci tanımı ise 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 61. Maddesinde; “Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı

¹ Irkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan kişilere mülteci denir IOM (2011). Glossary on Migration, International Migration Law Series No. 25, International Organization for Migration.

² Türkiye Cenevre Sözleşmesini 29 Ağustos 1961 tarih ve 359 sayılı Kanun'la, çekince koyarak onaylamıştır. Kanunun 2. maddesine göre, Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme'nin 42. maddesinin bahsettiği imkana uygun olarak, onaylama anında aşağıdaki ihtirazi kayıt kabul edilmiştir: “Bu Sözleşmenin hiçbir hükmü, mülteciye Türkiye’de Türk uyruklu kimselerin haklarından fazlasını sağladığı şeklinde yorumlanamaz.” Bakınız: 5 Eylül 1961 tarih ve 10898 sayılı R.G.

sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında verilen statüyü ifade eder.” şeklinde belirtilmiştir (Resmî Gazete, 2013: 28615).

Avrupa dışından Türkiye’ye gelenler ise mülteci değil, sığınmacı olarak kabul edilmektedirler. Türkiye sığınmacılar için hedef ülke değil, geçiş ülkesidir ve gitmek istedikleri ülkeyi belirtmeleri gerekir. Diğer yandan 14 Nisan 1940 tarih ve 1580 sayılı Belediye Kanunu Türk vatandaşı ile yabancı ayırımı yapmadığından, sığınmacılar da belediyelerin hizmetlerinden faydalanabilirler (Yaman, 2015: s. 144).

Göçmenlerin durumu mültecilerden daha farklıdır. Rızaya dayalı insan hareketliliği olarak ifade edilen göçmenlikte 2. Dünya Harbi sonrası Avrupa’da yaşanan ekonomik krizler ve durgunluklar sonucu Avrupalı devletler dışarıdan işçi alımı yoluna gitmelerinin önemli bir payı vardır. Bu hususta hem göçmenlerin isteği hem de dâvetçi ülkelerin talebinde mutabakat vardır. Avrupa’ya yönelen ekonomik kaynaklı göçmen akınında önemli safhalardan birisi harbin doğurduğu göçlerdir. Bunu harbin tahribatını tamir için işgücü talebi işçi kabulü takip etmiştir. Son safhayı ise soğuk savaş sonrası dönemde yabancıları ülkelere geri gönderme çabaları oluşturmaktadır (Zorba, 2014: s. 5). Bu çabaların ardında Batılı ülkelerin sömürü ile elde ettikleri refahı kendilerine has kılma ve istila veya iç harplerle yerlerinden ettikleri sair ülke vatandaşları ile paylaşmama isteği etkili olmaktadır. Ancak harp ve terörün mağdur ettiği fakir ülkelerden Avrupa ve ABD’ye yönelen göçlerin önü alınamamaktadır. Uluslararası Göç Örgütü’nün (IOM) raporuna göre, siyasi karışıklıklar nedeniyle yurtlarını terk etmek zorunda kalan mülteci ve sığınmacı sayısı her sene artarak devam etmektedir. 2011 yılının başında toplam mülteci adayı 845 bine ve sığınmacı sayısı 16,2 milyona ulaşmıştır (IOM, 2011, s. 54).

Zulüm, çatışma, genel şiddet veya insan hakları ihlalleri sebebiyle 2015 yılı sonunda 65.3 milyon kişi mecburi göçe tabi olmuştur. Son 15 yılda Afganistan ve Irak’ın işgalinden “Arap Baharı” ile çıkarılan iç savaşlara, darbe ve kargaşa ortamına ve nihayet Suriye’deki ablukaya bakıldığında ülkelerini terk eden insanlardan ziyade bu sonucu doğuran politikaların sahibi olan küresel güçlerin sorumlu tutulması daha gerçekçi olacaktır.

2. Geri Göndermeme Kuralı

Yerlerinden edilen ve bu sebeple daha emniyetli ülkelere sığınan insanların 1951 Cenevre Sözleşmesinin 33/1 maddesine göre; “imzacı devletler; ırkı, dini, etnik kimliği ya da siyasi tercihi veya sosyal üyeliği nedeniyle topraklarına iltica eden mültecileri geri gönderemeyeceklerdir.” Sözleşme hükümlerine göre bu hak imzacı olsun olmasın tüm devletler için bir yükümlülük olup bu ilke aynı zamanda, mülteci hukukunun da temelini oluşturmaktadır. Türkiye 359 sayılı Kanun ile Sözleşmeye taraf olmuştur (Resmî Gazete, 1961/10898). Sözleşmenin 31. Maddesi gereği ülkesi dışında bulunan ve mültecilik statüsü kabul edilmiş bir kişi geri göndermeme ilkesinin sağladığı korumadan faydalanmakta olup, benzer şekilde sığınmacıların mültecilik statüleri hakkında karar verilinceye kadar bu kapsamda değerlendirilmeleri de Sözleşme’nin ve mültecilik statüsünün tanınması sürecinin mecburi bir parçasıdır.

Üstelik bu durumu güçlendirmek üzere, iltica taleplerinin üstünkörü bir incelemeyle reddedilmesinin, Sözleşme'nin getirdiği mükellefiyeti ortadan kaldırmayacağı kabul edilmektedir. Sığınmacının bulunduğu ülkeye yasal olmayan yollardan girmiş olması, geri göndermeme ilkesinin getirdiği teminatı ortadan kaldırmamaktadır. Zaten iltica talebinde bulunmayı gerektiren olaylar, genellikle, kişinin ülkesi dışına resmi ve yasal yollardan çıkmasını engeller niteliktedir. Geri gönderme yasağı, mültecilerle ilgili koruyucu bir şemsiye ilke olup Sözleşmesi'nin 32. Maddesine göre sınır dışı etme, iade etme, suçluların iadesi gibi her ne adla olursa olsun, mültecilerin ölüm, işkence, zulüm tehdidi altında olacakları ülkeye gönderilmemesini gerektirmektedir (Uzun, 2012: s. 29).

Sığınma talepleri genellikle Afrika ve Asya'daki iç savaş, terör, istilaya uğrama veya bunlara bağlı fakirliğin baskısı altındaki ülkelere gelişmiş Avrupa ülkelerine yönelmektedir. Ancak bu taleplere karşı 1951 Mülteci Sözleşmesindeki mükellefiyetlere riayet edilmemektedir. Mülteci Sözleşmesi ile sağlanan imkânların daha ziyade 2. Dünya Harbinin mağdur ettiği Avrupalı göçmenlere tahsis edildiği, aynı sözleşme hükümlerinin günümüzde çoğunluğu Müslüman olan göçmenlere uygulanmaması için bahaneler arandığı görülmektedir. Bu durum mültecilere eşitlikli yaklaşımın açık bir misalini teşkil etmektedir.

3. Soğuk Savaş Sonrası Durum

Kitlesel mülteci ve sığınmacı hareketlerini tetikleyen olaylar sömürge rekabeti sonucunda çıkan iki dünya harbi ile sonrasında yaşanan mağduriyetlerdir. Özellikle soğuk savaşın sona ermesinden sonra ABD liderliğindeki Batılı ülkelerin komünizm yerine İslâm'ı yeni tehdit olarak belirlemesinden sonra geliştirdikleri politika ve stratejiler önce Yugoslavya'nın dağılmasıyla birlikte Müslüman Boşnaklara yapılan soykırım ve tehcir ile kendini göstermeye başlamış, New York'taki ikiz kulelerin vurulması bahanesi ile daha önce "cihadist" olarak damgalanan Müslümanlara fundamentalist ve nihayet terörist yaftaları yapıştırılarak tüm dünyada adeta "istenmeyen insanlar" olarak korku objesine dönüştürülmüşlerdir. ABD'nin önce Afganistan'ı daha sonra Irak'ı işgal etmesi ile başlayan Müslüman göçleri "Arap Baharı" ile daha bir yaygınlık kazanmış, Suriye'nin işgali ile ortaya çıkan iç savaş ise milyonlarca insanı evinden ve yurdundan etmiştir. Tüm bunlara ilave olarak zengin ve teknolojik üstünlüğe sahip kuzey ile kaynakları sömürülen fakir güney arasındaki dehşetli gelir dağılımı adaletsizliği, küreselleşme sonunda dünyanın bir şehre dönüşmesi ve kitle iletişim araçları vasıtasıyla gelişmiş ülkelerdeki hayat standartlarının görülüyor olması güneyden kuzeye doğru bir göç dalgasının doğmasına sebep olmuştur.

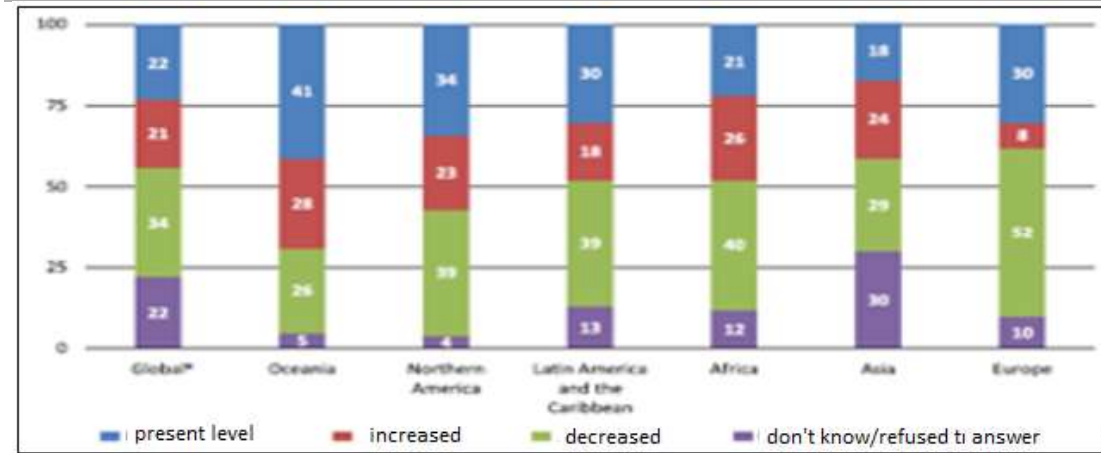
Göç ve mülteci hareketlerine bakışta temel bir kırılma yaşandığı aşikardır. İltica başvurusu yapanların tercih ettikleri ilk on ülke arasında ABD, Fransa, Almanya, İsveç, İngiltere, Kanada, Belçika, İsviçre, Hollanda ve Avusturya yer almaktadır. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı tarafından yürütülen bir araştırmanın bulguları (OECD, 2010), düzensiz göçmen ve göçmen adaylarının büyük çoğunluğunun geleceğini gelişmiş ülkelerin konumlandığı Avrupa, Kuzey Amerika ve Avustralya kıtalarında kurmak istediğini ortaya koymaktadır (Kartal ve Bağcı, 2014: 277).

Göçün hedefi olan gelişmiş ülkeler 1951 Mülteci Sözleşmesiyle taraf oldukları mükellefiyetleri artık kurtulmaları gereken bir yük olarak görmekte ve

bunun yollarını aramaktadırlar. Dünyada mülteci hareketlerinin nasıl algılandığı konusunda 2012-2014 yılları arasında 140'dan fazla ülkede Gallup tarafından yapılan bir araştırmanın verileri bu hususta oldukça aydınlatıcıdır. Ankette göçe nasıl bakıldığı ve mültecilerin gittikleri ülkelerin ekonomisine olan etkileri yanında daha birçok husus değerlendirilmiştir (IOM, 2017: s. 5).

Şekil 1'de göç seviyesine ilişkin görüşlerin küresel ve bölgesel dağılımları görülmektedir.

Şekil-1: Bölgelere Göre Göçe İlişkin Tutumlar (%)

Kaynak: IOM, How The World Views Migration, GMDAC, 2017, Geneva, Switzerland.

Buna göre Avrupa bölgesi göçün azaltılması gerektiği görüşüyle (%52) dünya ortalamasının (%34) bir hayli üzerinde bulunmaktadır. Diğer yandan göçmen kabulündeki gönülsüzlükte en düşük oran (%8) yine Avrupa bölgesine aittir. Dünya genelindeki toplam yetişkin nüfusa yansıtılan bu yüzdelere göre göç seviyesinin aynı kalmasını isteyen 1,1 milyar kişiye karşılık göç seviyesinin düşmesini isteyen 1.7 milyar kişi bulunduğu anlamına gelmektedir (IOM, 2017: s.7). Göçmen istemeyen Batılı ülkelerin göçün temel sorumlusu oldukları gerçeği hep göz ardı edilmekte; göç yolunda ölen, yaralanan, tacize ve tecavüze uğrayan insanlara suçlu muamelesi yapılmaktadır. AB üyesi ülkelerin mülteci politikaları göçe yol açan politikalarını değiştirmek yönünde değil, kendi ülkelerine mültecilerin girişini durdurmaya yöneliktir. Bu uğurda mülteci haklarının göz ardı edildiği ve mültecilere olan tavırlarının giderek sertleştiği görülmektedir. Mesela 1985 yılında Fransa'ya yapılan sığınma başvurularının %56.8'i reddedilirken bu oran 1995'de % 83.7'ye çıkmıştır (Hollifield, 1999, s. 57-90).

Günümüzde bu oran AB'nin sınırlarından bir şekilde içeri giren göçmenlerin dağıtılma politikaları dikkate alınmazsa kapıların tamamen kapatıldığı söylenebilir. AB ülkelerinde ırkçı ve yabancı düşmanı partilerin oy oranlarındaki hızlı artış ve hatta liberal demokratların aşırı sağ partilerle yarışan söylemleri bu eğilimi açıkça göstermektedir. Nitekim İsviçre'de 2013'te yapılan mülteci hukuku ile ilgili bir referandumda %79 oranında iltica düzenlemelerinin sertleştirilmesi yönünde oy kullanılması, göçmen karşıtı politikaları destekleyici ve güçlendirici niteliktedir (Kartal ve Bağcı, 2014: 280).

Avrupa'da göçmen politikalarının sıklaştırılmasına yönelik plânlar yapılırken Afrika ve Orta Doğu'da göç plânları yapanların yüzde 40'ı bulundukları ülkeyi terk

etme kararını çoktan vermiş durumdadırlar ve bunların önemli bir kısmı da Avrupa'ya gitmeyi düşünmektedir. Tüm dünyada ülkesinden göç etmeyi düşünenlerin %72'si Asya ve Afrika'da yaşamaktadır (IOM, 2017: s. 9).

Mültecileri topraklarından kopararak bilinmezlere doğru sürükleyen umut yolculuğunun nasıl bir kabusla dönüştüğü gerçeği, Batılı ülkelerin zannettiği gibi keyfi ve zahmetsizce kendi refahlarını paylaşmaya gelen göçmen anlayışının çok uzağındadır. Sınırları dikenli ve jiletli tellerle çevrili Avrupa ülkelerine gitmek için yola çıkan ve Akdeniz'in sularında boğulan veya kaybolan göçmenlerin, karşılığında hayatlarını koydukları bu yolculuğun keyfi olduğu düşüncesi insanî duyguların aşınmışlık derecesini gösteren bir başka hakikattir.

Akdeniz üzerinden mülteci taşıyan insan kaçakçılarının illegal yöntemleri denizde boğulma veya kaybolmaları normal kabul etme şeklinde anlaşılmamalıdır. Zira denizde tehlike içinde bulunanların kurtarılması denizciliğin en eski geleneklerinden biri olduğu gibi, 1058 sayılı Açık Deniz Sözleşmesi ve 1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (BMDHS)'nde de tedvin edilen hukuki bir mükellefiyettir (Özbek, 2010, 117). Denizde tehlikede olan kişileri kurtarmak, ihtiyaçlarını karşılamak ve onları BMDHS gereği güvenli bir yere ulaştırma mükellefiyeti olmasına rağmen Akdeniz'e kıyısı olan Avrupa ülkeleri buna riayet etmek istememektedir. Nitekim 2009 yılında İtalya'nın Lampedusa adasına 41 deniz mili uzakta İtalya arama kurtarma merkezinin ihbarı üzerine Türk bandıralı Pınar gemisinin kurtardığı 154 kişi İtalya karasularına 5 gün süreyle çıkarılmamış, uzun görüşmelerle ancak sonuç alınabilmiştir (Özbek, 2010, 114). Tüm dünyanın gözleri önünde yaşanan Yunan sahil güvenlik botlarının Akdeniz'de içinde 50 kadar mülteci bulunan şişme botu mızraklarla patlatarak batırmaları ise ne BMDHS'ye ne de insanlığa sığmamaktadır.³

Bu mantalite ve bakış açısı Yunanistan'la sınırlı değildir. Yine kameralar önünde mültecilere yardım yapılmaması ihtarında bulunan Calais belediye başkanının "kuşlar yemlendikçe daha çok gelir" benzetmesi yaparak Fransa'nın kuzeyinde bulunan ve cangıl (vahşi hayvanların yaşadığı orman) adı verilen kamptaki mültecilere yemek verilmesini ve seyyar duş kabinleri kurulmasını yasaklaması ve bu yönde bölgede insanî yardım amaçlı çalışan derneklere çağırıda bulunması yine aynı anlayışın başka bir tezahürü olarak görülebilir⁴ (Anadolu Ajansı, 2017a).

Göçmenlere, sığınmacılara ve mültecilere yönelik ırkçı saldırılar sistematik bir yıldırma politikasının icrası olup bunlara ilişkin yasal kovuşturma ve cezalandırma da yapılmamaktadır. Almanya'da 2015 yılında sığınma konaklama merkezlerine yönelik 222 saldırıdan sadece dört davanın failleri suçlu bulunmuştur. Suçluların tespit edildiği durumlarda ise siyasi kurumların kayıt tutmadığı veya

³ Anadolu Ajansının haberine göre 12 Kasım 2015 tarihinde lastik şişme botta yardım isteyen düzensiz sığınmacı grubuna, "LS-060" borda numaralı Yunanistan Sahil Güvenlik Komutanlığı botu müdahale etmiş, ucunda delici metal bulunan "açavela gönderi" kullanan Yunan güvenlik güçleri, sığınmacıların botunu patlatarak olay yerinden hızla uzaklaşmıştır. Türk balıkçılar tarafından amatör kamerayla çekilen ve Türk Sahil Güvenlik Komutanlığına teslim edilen görüntülerde Suriyeli mültecilere ait şişme botu batırma ve mültecileri ölüme terk etme anı tüm detaylarıyla görülmektedir.

⁴ Calais Belediye Başkanı Natacha Bouchart, yerel La Voix du Nord gazetesine yaptığı açıklamada, "insani anlamda söylemek zor olsa da gıda yardımı ve duş gibi konularda insani yardımlara karşı olduğunu" ifade etmiştir. <http://aa.com.tr/tr/dunya>.

üstünkörü yapıldığı görülmektedir. Avrupa'daki Irkçılık Suç hakkındaki 2013/14 Gölge Raporunda belirtildiği üzere faillerin kesin siyasi yönelimleri bilinmemekte, ırkçı suçların büyük bir kısmı da bildirilmemektedir. Bazı AB üyesi devletlerde ise çok kültürlü yaklaşımlar yerine yeni gelenlere "değerlerimize uyum sağlamalı" denilerek entegrasyon yerine asimilasyon süreçlerinin tercih edildiği görülmektedir (ENAR, 2017: s. 44).

Üzerinde durulması gereken diğer bir husus ise mültecilere bakışta kullanılan ırkçı dil ve aşağılayıcı söylemin yoğunluğudur. Mesela Polonya Parlamentosu Üyesi ve KORWiN partisinin başkanı Avrupa Parlamentosu'nda yapılan bir tartışmada Avrupa'ya sığınmak isteyen göçmenlerden "insan çöpu" olarak bahsedebilmiştir. Slovenya'da Gazeteci ve Sloven Demokrat Parti üyesi Sebastjan Erlih, mültecilerin sınıra 500 metreden daha fazla yaklaştırılmamasını, aksi halde yaklaşanların hepsinin öldürülmesi gerektiğini söyleyebilmiştir. Bu ve benzeri ırkçı nefret söylemi ile AB üyesi devletlerde aşırı sağ dalgası ortaya çıkmış ve hızla büyümüşür.

Macar hükümeti, AB tarafından ülkesine tahsis edilen göçmen kotası (1294 mülteci) için 2016 Ekim'inde halk oylamasına gitmiş, yapılan kampanyada "yabancılar terör ve korku getiriyor, şiddete başvuruyor, Avrupa değerlerine ve hukukuna saygı duymuyor, göçmenlerin yüksek oranda kabulünde Batı'nın ayak seslerini takip ederse Macarlar tehlikede!" mesajı verilmiştir.

Nefreti kışkırtmaya açık bir örnek de Romanya'dan, eski Başkan Traian Băsescu'dan gelmiştir. Traian Eylül 2015'te Müslümanları terörle ilişkilendiren açıklamalar yaptıktan sonra "Avrupa'yı neden İslamlaştırmalıyız?" diye sormuş ve "Göçmenlerin teknelerini ve gemilerini rıhtımların hemen altında yok etmeliyiz. Aksi takdirde göç her yıl artacak, her yıl üç kat artacak!" diye halkı tahrik etmiştir. Pegida gibi aşırı sağ hareketlerin yükselişinde, Müslümanlara yönelik, taciz, sataşma, kundaklama ve hatta öldürmelerde devlet kaynaklı bu tür politikaların etkisi hafife alınamaz (ENAR, 2017: s. 10-12).

Mültecilere yönelik nefret söylemine ve ayrımcı yaklaşımlara daha pek çok örnek verilebilir. Ancak son örneği de ABD'den vererek bu bahsi kapatalım. Kendisi de bir göçmen olan ABD Başkanı Donald Trump'ın Meksika sınırına duvar örme, Müslüman ülke vatandaşlarının ABD'ye girişini yasaklama gibi başkanlık kararnâmesine ilave olarak Ortadoğu'dan gelecek Hristiyan mültecilere öncelik vereceğini açıklaması, yabancı düşmanlığı ve özellikle Müslüman düşmanlığının Avrupa ile sınırlı olmadığını göstermiştir (Anadolu Ajansı, 2017_b).

4. Avrupa ve ABD'de Mültecilere Yönelik Politika Değişikliği

Son dönemde yaşanan mülteci tartışmaları Avrupa'nın mültecilere yönelik politikasında temel bir değişikliğe işaret etmekle beraber ne yazık ki gerçek tamamen farklıdır. Yani Avrupa ve genelde Batı'nın mültecilere bakışı hep insani değerleri esas alıcı ve koruyucuydu da daha sonra güvenlikle ilgili meseleler sebebiyle böyle bir kırılma yaşandı ve Batı mültecileri istemez oldu şeklinde değildir. Aslında Avrupa "yabancı ve öteki" hakkında temel politikalarına geri dönmüştür. O halde İnsan Hakları Beyannâmesi, 1951 Cenevre Sözleşmesi ve mültecilere yönelik olarak çıkarılan uluslararası hukuki metinler, Avrupa ve ABD'nin hâkim olduğu BM

bünyesindeki kurumsal yapılar ne anlama gelmektedir? Bu ikisi arasındaki tezat nasıl açıklanacaktır? Konu dikkatlice incelendiğinde ulus devlet yapılanması içinde yabancılara müsamahanın iki dünya savaşının ortaya çıkardığı yıkım ve yüz milyona yakın insanın öldürülmesi sonucu işgücündeki azalmanın doğurduğu mecburiyetlerde yattığı hemen ortaya çıkar. Diğer bir husus ise dünya savaşlarının batılı ülkelerin kendi aralarındaki sömürge rekabetinden kaynaklanması sebebiyle mülteci konumuna düşen Hristiyan ve Yahudilerin durumudur. Bu sebeplerle bugün riayet etmek istemedikleri Cenevre Sözleşmesi gibi birtakım uluslararası belgelere imza atmışlardır. Bu sebeple denilebilir ki Batılı ülkelerin 20. Yüzyılın başından soğuk savaşın sona ermesine kadar olan dönemdeki yabancı politikaları ârizidir, bir parantezdir. Şimdi o parantez kapatılmış ve Batı yabancılarla ilgili esas politikalarına geri dönmüştür.

Batı'nın yabancılara ilişkin politikalarını şekillendiren hayat anlayışı ve medeniyet tasavvurunun birinci kuralı, kuvveti esas almasıdır. Batı devlet felsefesinde güçlü olan aynı zamanda haklıdır da. Hak, kuvvettedir. Kuvvet hakta değildir. İkinci kural uluslararası ilişkilerde çıkarın esas alınmasıdır. Üçüncü kaide hayatı bir savaş ve mücadeleden ibaret görmektir. Güçlü olan yaşar, zayıf olan doğal seleksiyona uğrar ve yok olur. Yok olması da iyidir. Dördüncü kural üstün ırk anlayışıdır. Diğer ırkların üstün beyaz ırkın kontrolü altında “adam edilmesi ve medenileştirilmesi” gerekir. Burada beyaz adamla kastedilen Avrupalının ta kendisidir. Son kural ise maddeyi esasa alan materyalist düşüncenin ruhu geriye atan zevkçi, hedonist anlayışı ile hiçbir mânevî değeri kabul etmemesidir.

Bu beş esas medeniyet parolası yapan bir anlayışın gücü ele geçirdiği zaman zayıflara ve yabancılara sunacağı üç alternatif vardır. Birincisi, köleleştirme ve asimilasyondur. İkinci şık tehcir yani onun hâkimiyet alanının dışına çıkarılması ve nihayet üçüncü şık, tenkil yani diğer iki şıkkı kabul etmeyenini öldürülmesidir. Birlikte yaşama, bir arada olma ancak zaruretle mümkün olabilir, zaruret yoksa bir arada yaşama da yoktur. Batı'nın bu politikasının yüzlerce örneğini tarihin kayıtlarında bulmak mümkündür. Çok uzağa gitmeden Mısır ve Endülüs örneklerini hatırlamak konuyu açıklığa kavuşturabilir.

Bilindiği üzere Mısır Miladi 640 yılında Müslümanlar tarafından fethedilmişti. Aradan yaklaşık 1400 sene geçmesine rağmen Mısır'da Hristiyanlar yaşıyor. Hem de nüfusun her yedi kişiden birisi Kıpti ve Hristiyan. İspanya'da Müslümanlar tarafından Miladi 711 yılında fethedilmişti. Burada kurulan Endülüs Emevî Devleti 1492 yılına kadar devam etti. Müslümanlar, Hristiyanlar ve Yahudiler bir arada barış içinde yaşadılar. Endülüs Katolik Hristiyanların eline geçince başta Müslümanlar, Yahudiler ve hatta başka mezheplere bağlı Hristiyanlara hayat hakkı tanınmadı. Ya zorla tanassur edildi ya sürüldü veya engizisyonlarda ve katliamlarla yok edildiler. Tüm bir medeniyet ve kültür varlıkları insanlarıyla beraber ortadan kaldırıldı. Bugün İspanya nüfusu içinde Müslüman oranından değil, Müslüman sayısından bile söz edilebilmesi mümkün müdür?

Osmanlı Devleti de Balkanlar, Doğu ve Orta Avrupa'da yaklaşık 500 sene kaldı. Her millet diniyle, diliyle, örf ve adetleriyle, mâbet ve kültür varlıklarıyla var olmaya devam etti. Osmanlı Devleti'nin geri çekilmesinden sonra 50 senede geride

neredeyse hiçbir şey bırakılmadı. Avrupalıların Amerika'ya ayak basmasından sonra yerli halktan, Aztek, Maya ve İnka medeniyetlerinden geriye ne kaldığı ortadadır. Liste uzatılabilir; Afrika'da, Avusturalya'da ve sair sömürgeleştirilen topraklarda nelerin yaşandığına dair ciltler dolusu kitaplar yazılmıştır. Tüm bu gerçeklik Batı'nın yabancıya veya kendinden olmayana bakışını açıklamaya yetmektedir. O halde Avrupa'da yaşanan mülteci karşıtı hareketler, ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve İslâm Düşmanlığı/ İslâmofobi kimseyi şaşırtmamalıdır. Zira Batı fabrika ayarlarına geri dönmüştür. Avrupa ve ABD'de şüphesiz aynı fikirde olmayan çok önemli bir nüfus da vardır ancak onlar ya etkisiz veya siyasi güçleri olmayan kesimlerdir.

Hümanizma, demokrasi, temel hak ve hürriyetler, insan onuru gibi sık sık vurgu yapılan ve güya "Avrupa değerleri" gibi takdim edilen hususlar ancak içeride ve kendileri için geçerli olup, hariçte hiçbir şekilde dikkate alınmamaktadır. Bu sebeple Batı için haklı olarak sürekli bir çifte standart suçlaması yapılmaktadır. Batı mantalitesinin nasıl çalıştığına dair genel bir değerlendirme daha önce yapıldığı için burada ülkesini, hânesini terk etmek zorunda kalan, daha iyi bir hayat için ölümü göze alan mültecilere karşı Batı'nın neden bu kadar acımasız, sert ve merhametsiz politikalar uygulamaya çalıştığının analiz edilmesine ihtiyaç vardır. Konu birkaç açıdan değerlendirilebilir. Birincisi dinî ve siyasî, ikincisi ise iktisadî ve kültürelidir.

AB'nin kurulma amacı ilk başlarda Hristiyan birliğini sağlamaktı. Avrupa'nın çoğu farklı mezhepleri içinde barındırsa da genelde Hristiyanlardan oluşmaktadır. Ancak göçmenlere baktığımız zaman genellikle Müslüman ülkelerden geldiklerini söyleyebiliriz. Bu durumda Avrupalı liderler; özellikle göçmenlerin artması ve yerleşik hale gelmeleriyle birlikte, Hristiyan birliğinin bozulacağı korkusunu taşımaktadır. Avrupa'da yaşanan terör olaylarının çoğunun Müslümanlarla bir şekilde ilişkilendirilmesi, Avrupa'da Müslümanlara karşı büyük önyargıların oluşmasına sebep olmuştur. Bunun sonucunda: göçmenlerin AB ülkelerinde ki hayatları daha da zorlaşmış ve göçmenler birçok alanda ayrımcılık ile karşılaşmışlardır (Zorba, 2014: s. 13). Eğer teröre yol açan bir Hristiyan veya Yahudi ise, terörist ya psikolojik rahatsızlığı olan bir meczup veya sosyal problemlere bağlı münferit bir hadise gibi takdim edilmekte; fakat terörün faili Müslümansa veya Müslüman adı taşıyorsa derhal "İslâmi terör" suçlaması, üzerine basıla basıla ve tekrarlana tekrarlana yapılmaktadır. Bu beyin yıkama sonunda İslâm veya Müslüman ifadesi bir Batılı için hemen terör ve teröristi çağrıştırmakta, böylece genelde yabancı düşmanlığı, özelde ise İslâm düşmanlığı yapılmaktadır.

AB vatandaşlarının kendi ülkelerinde yerleşen mültecilere karşı hoşnutsuzluğu daha çok Müslüman topluluklara yöneliktir. Çünkü AB uygulamasında üye ülke vatandaşları istediği devlette yerleşme ve birkaç istisna hariç eşit şartlarda istihdam edilme hakkına sahiptir ve serbest yerleşme hakkı herhangi bir kültürel ya da ekonomik şikâyetle neden olmamaktadır. Bu durum AB ülkelerinde yaşamakta olan halkların mültecileri istemeyen ve hoşnutsuzlukları politikacılar tarafından teşvik edilen tutumunu açıklamaktadır (Köse, 2016: s. 8).

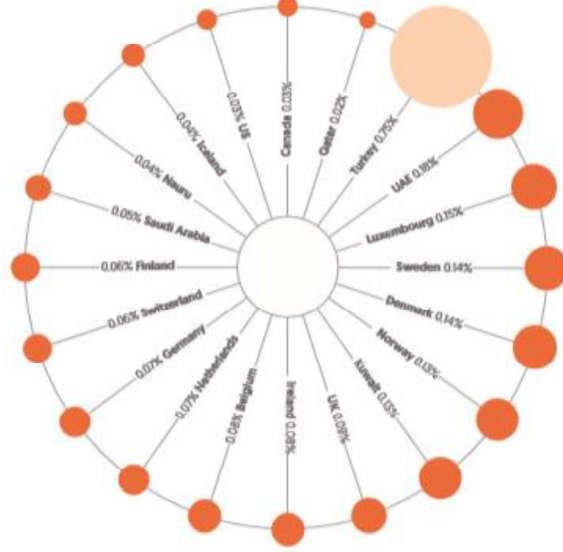
5. Uluslararası İnsani Yardımlar ve Türkiye

ABD liderliğindeki Batılı ülkelerin küresel hakimiyet ve sömürge politikalarının yol açtığı felaketler ve sair sebeplerle ortaya çıkan küresel yoksulluk

her geçen gün daha da artmaktadır. 2016 yılında devam eden krizler sebebiyle 47 ülkede uluslararası insanî yardıma muhtaç tahmini olarak 164,2 milyon kişi bulunmaktadır. Muhtaçların dörtte birinden fazlası sadece üç ülkede (Yemen, Suriye ve Irak) yaşamaktadır. Çatışma ya da şiddet yoluyla göçe zorlanmış insan sayısı bugüne kadar kaydedilen en yüksek toplam olan 2016 yılı sonunda 65.6 milyona ulaşmıştır. Son sayı olarak, aşırı yoksulluk içinde yaşayan asgari 661 milyon kişinin tahminen %87'si iç savaş, terör ve şiddetin kırılğan hale getirdiği ülkelerde bulunmaktadır. Bununla birlikte, yoksulluk verilerinin eksik olduğu savunmasız ülkelerdeki insanlar da dahil olmak üzere gerçek sayı muhtemelen çok daha yüksektir. 2016'da yardıma muhtaç insanlar için ancak 27.3 milyar \$ yardım temin edilebilmiştir (GHA Report, 2017: s. 8).

Zengin Avrupa ülkelerinin insanî yardım oranlarında gerileme yaşanırken Türkiye son 15 yılda çok ciddi bir bağışçı ülke konumuna yükselmiştir. Çoğu uluslararası insanî yardım, az sayıda bağışçı ülkeden gelmektedir. 2016 yılında yardımda bulunan beş devletin katkısı %65 olurken, ABD 6,3 milyar \$ yardımla ilk sırada, Türkiye ise 6 milyar \$ katkı ile ikinci sırada yer almıştır. Türkiye'nin yaptığı yardım miktarı Almanya, İngiltere ve Fransa'nın yaptığı yardım toplamından daha büyüktür. Nakdi büyüklük açısından durum böyle olduğu halde ülkelerin zenginliklerinden ne kadarını insanî yardım için ayırdıkları hususu tabloyu değiştirmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde zengin ülkelerin hiç de cömert olmadıkları ortaya çıkmaktadır. Şekil 7 incelendiğinde GSYH'sının % 0.75 oranında bağışla Türkiye'nin en fazla insanî yardım yapan ülke konumuna yükseldiği görülmektedir. ABD ise GSYH'sının sadece %0.03'üne denk gelen bir insanî yardımda bulunmuştur. Yardımda bulunan ilk 20 ülke arasında Fransa, İtalya ve İspanya gibi Avrupa'nın zengin ülkeleri ile Rusya, Çin, Japonya, Hindistan ve Güney Kore gibi Asya ülkeleri yer bulamazken, Suudi Arabistan'la beraber G20 içinde olmayan üç Müslüman ülkenin (Katar, Kuveyt ve Birleşik Arap Emirlikleri) bulunması da manidardır (GHA Report, 2017: s. 47).

Şekil 2: GSYH'ya Göre En Fazla İnsani Yardımda Bulunan Ülkeler-2016

Kaynak: GHA Report, 2017, s. 47.

6. Türkiye'nin Mülteci Politikası

Türkiye ve daha öncesinde de Osmanlı Devleti her zaman muhtaç ve zorda kalanların yanında olmuş, ülkesine sığınanlara din ve milliyet tefriki yapmadan kucak açmıştır. Bu sebeple zulme uğrayan, baskı altında olan veya ölüm tehdidi altına giren insanlar çareyi Anadolu'ya göçmekte bulmuşlardır. Bu anlamda; 1492 yılında on binlerce Yahudi'nin İspanya'dan gemilerle kurtarılarak Osmanlı Devleti'nin topraklarına getirilmesi, 1709 yılında İsveç Kralı Şarl'ın beraberindeki yaklaşık 2 bin kişilik grupla birlikte Devlet-i Âliye'ye sığınması, Macar Özgürlük Savaşını kaybeden Prens Lajos Kossuth ve beraberindeki 3 bin Macar'ın 1849'da Devlet-i Âliye-yi Osmaniyeye gelmeleri, 1917 Bolşevik İhtilalini müteakip Vrangeli'nin yaklaşık 135 bin kişiyle birlikte Osmanlı Devletinden koruma talep etmesi, Cumhuriyet döneminde 1922-1945 yılları arasında Yunanistan, Balkanlar ve Almanya'dan yaklaşık 1.2 milyon kişinin Türkiye'ye gelmesi, 1988-2000 yılları arasında Irak, Bulgaristan, Bosna ve Kosova'dan yaklaşık 900 bin kişinin gelmesi Türkiye'nin mevcut göç tarihinin en müşahhas örnekleri arasında yer almış, özetle Türkiye milyonlarca kişiye ev sahipliği yapmıştır (İçişleri Bakanlığı, 2017: 23).

Irak'ta önce Saddam'ın zulmünden kaçan Kürtlere, daha sonra ABD işgali ile başlayan kaos ve şiddet ortamından kaçan Irak vatandaşlarına; nihayet Suriye'de çıkarılan iç savaşta ölüm korkusu ile vatanlarını terk eden milyonlara yine kapılarını açan Türkiye olmuştur. Daha Anadolu'da masum insanların döktükleri kan kurumadan 2. Dünya Savaşı döneminde işgale uğrayan Yunanistan'dan Anadolu'ya sığınan 30.000'den fazla sivil ve askerin güvenlik, sağlık, barınma, beslenme ve ulaşım ihtiyaçları Türkiye tarafından karşılanmış, savaş sonrası ise yine misafir olarak tutulan bu mülteciler güvenli bir şekilde ülkelerine ulaştırılmaya çalışılmıştır. Yani Türkler zorda kalan düşmanına bile kapısını kapamamıştır (Akça, 2010: s. 9-10).

Kendisi bir yere gitmeyen ve bir yerlerde barınamayanların ilk aklına gelen Türkiye 1951 Cenevre Sözleşmesini de coğrafi sınırlama ile kabul etmiştir. Buna göre Sözleşme, sadece Avrupa’da meydana gelen olaylar sebebiyle Türkiye’ye gelen kişilere uygulanacaktır. Haliyle Avrupa dışında meydana gelen olaylardan kaçarak mülteci durumuna düşenlere karşı Türkiye’nin uluslararası hukuktan doğan bir yükümlülüğü bulunmamaktadır. Avrupa vatandaşı olmayanlar, Türkiye’ye ancak geçici olarak sığınabilmektedir. Uluslararası korumaya gerek duyduğu kabul edilen sığınmacılara ise sadece “bir başka ülkeden sığınma talebinde bulunma izni” verilmektedir (Poyraz, 2012: s. 63). Türkiye, 29 Ağustos 1961 tarihinde yayımladığı deklarasyonla, Cenevre Konvansiyonunun 1. Maddesinde geçen ifadeyi “Avrupa’da meydana gelen olaylar nedeniyle” şeklinde anladığını ve kabul ettiğini ifade etmiştir. Benzer şekilde Türkiye, Cenevre Konvansiyonunda yer alan kısıtlamaları kaldıran New York Protokolüne 1 Temmuz 1968 tarihli Bakanlar Kurulu kararı ile katılarak zaman kısıtı uygulamasını kaldırmış; ancak Cenevre Konvansiyonu ile getirilen coğrafi kısıtlama uygulamasını sürdüreceğini beyan etmiştir (Parlak ve Şahin, 2015: s. 69-70).

1951 Cenevre Konvansiyonunun taraf devletlerinden olan Türkiye, coğrafi konumu gerekçesiyle Konvansiyonu, coğrafi kısıtlama şartıyla onaylamış, bu kısıtlamayı New York Protokolünde de devam ettirmiş ve Türkiye’nin iç hukuk düzenlemeleri de bu yaklaşıma göre şekillenmiştir. Türkiye’nin coğrafi kısıtlama uygulamasının devamına yönelik olarak öne sürdüğü gerekçesi dikkate alındığında, coğrafi kısıtlama yaklaşımının Türkiye tarafından stratejik bir savunma mekanizması olarak kullanıldığı ve Türkiye’nin göç ve iltica rejiminin düzenlenmesinde önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Öyle ki Türkiye, coğrafi kısıtlama uygulamasının bir sonucu olarak bugüne kadar, bir başka deyişle 60 yıllık periyotta yalnızca 43 kişiyi mülteci olarak kabul etmiştir (Erdoğan, 2015, s. 45). Ama diğer taraftan sığınmacı statüsünde her sene binlerce göçmene kapılarını açmaktan da geri durmamıştır.

6.1. Suriyeli Sığınmacılar

Türkiye “Arap Baharı” ile başlayan süreçte ciddi bir göç istilasına maruz kalmıştır. Iraklı sığınmacıların yükü üzerindeyken Suriye’den gelen sığınmacılara kapısını açması Türkiye için gerçekten çok büyük bir fedakarlıktır. Zira Türkiye’nin böyle bir mükellefiyeti yoktur. Daha önce de ifade edildiği gibi Cenevre Sözleşmesi gereği Suriye’den gelenler mülteci olarak kabul edilmemektedir. 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Protokolü’nü sadece “Avrupa’da meydana gelen olaylar” şeklindeki coğrafi kısıt ile uygulayan Türkiye gibi devletler açısından Suriyeli sığınmacılar, “mülteci” statüsüne dâhil değildir. Bu sebeple Türkiye baştan beri Suriye’den bireysel veya toplu şekilde gelenler için “misafir” kelimesini kullanmaktadır (Dost, 2014: s. 60).

Doğrusu Suriye’de baskı altında kalan ve hayati tehlikeye maruz insanların sorumluluğu BM Mülteciler Yüksek Komiserliği’ne aittir. Suriye’de mülteci konumuna düşen insanların gitmek istediği Avrupa ülkelerinin de buna kapılarını kapama hakkı yine Cenevre Sözleşmesine göre yoktur. Buna rağmen Avrupalı ülkeler büyük bir telaş içinde sınırlarına dikenli ve jiletli teller çekerek Suriye vatandaşlarına kapısını kapamaya çalışırken Türkiye yaklaşık üç milyon Suriyeli

sığınmacıyı kabul etmiştir. Ancak başta Irak olmak üzere Suriye dışında da sığınmacılar bulunmaktadır. İçişleri Bakanı tarafından 07 Temmuz 2017 tarihinde yapılan açıklamada “Türkiye’de 3 milyon 69 bin Suriyeli 207 bin Iraklı olduğunu ve geçici koruma statüsünde yaklaşık 4 milyon göçmen olduğu” ifade edilmiştir (TRT, 2017).

Türkiye’nin şimdiye kadar sığınmacılar için yaklaşık 30 milyar \$ harcama yaptığı, buna karşılık uluslararası toplumdan hiçbir destek görmediği bizzat Cumhurbaşkanı tarafından G20 zirvesinin kapanış konuşmasında ifade edilmiştir. Üstelik AB Geri Kabul Anlaşması ile taahhüt ettiği altı milyar Euro tutarındaki yardımı da vermemiştir (Habertürk, 2017). Ekonomi literatüründe mülteciler ile ilgili olarak üzerinde durulan temel konulardan biri de mültecilerin ev sahipliği yapan ülkelerin ekonomik büyüme patikalarını ve süreçlerini nasıl etkileyeceği meselesidir. Bu husus kimi zaman “Mülteciler bir servet mi yoksa bir yük müdür?” biçiminde ifade edilmektedir. Bu sorunun cevabı, hem mültecilerin hem de ev sahibi ülkelerin demografik, ekonomik, sosyal ve politik özelliklerini ve diğer ülkelerin ve uluslararası kuruluşların katkılarını ve yaklaşımlarını da dikkate alan, uzun dönemli dinamik ekonomik etki analizleri ile verilebilir (Öztürkler, 2015: s.79).

Türkiye nüfusunun yaklaşık %5’ini teşkil eden göçmenler iktisadi açıdan bir yük olarak görülse bile süreç iyi yönetilirse pek çok faydalar da sağlayabilir. Her şeyden önce Türkiye km²’ye düşen insan sayısı bakımından çok sıkışık konumda değildir. Yaklaşık olarak yüz kişi düşmektedir ki bu Almanya nüfus yoğunluğunun dörtte biri kadardır ve Avrupa ortalamasının da çok gerisindedir. İkinci olarak Suriye ve Iraklı sığınmacılar Osmanlı Devleti’nin bakiyeleri olmaları hasebiyle gelecekte yaşanacak entegrasyon için kolaylaştırıcı ve alıştırıcı bir rol oynayabilirler. Üçüncüsü, daha önce Balkanlar ve Kafkaslardan Anadolu’ya göç eden Müslümanlar herhangi bir uyum problemi yaşamadıkları gibi Türkiye’nin kalkınmasına önemli hizmetleri de dokunmuştur. Suriye ve Iraklı sığınmacılar için de benzer süreçler geçerli olacaktır.

Zorunlu göçlerin, turizm sektöründe de olumlu gelişmelere sebep olması beklenmektedir. Zorunlu göç fırsata dönüştürülebilirse, tarihi açıdan anlaşılabilir nedenleri olan, ancak yıllar geçtikçe abartılı bir “nefret” seviyesine yükselen Arap-Ortadoğu karşıtlığını ortadan kaldırıp, Türkiye ve Arap dünyası arasındaki ilişkileri olumlu manada düzenleyebilir. Petrol ve doğalgaz gibi enerji kaynaklarının büyük oranda Ortadoğu’da bulunduğu göz önüne alınırsa, bu ülkelerle kurulacak olumlu ilişkilerin ekonomik dönütlerinin ne olacağını tahmin etmek de kolay olacaktır. Eğer Suriye, Irak gibi ülkelere gelen sığınmacılara ve bilhassa da gençlere, kaliteli eğitim imkânları yanında; insanî ihtiyaçlarını rahatça temin edebilecekleri ekonomik imkânlar sunulursa, gelecekte bu insanlar anavatanları ile Türkiye arasındaki ilişkilerin geliştirilmesine olumlu katkılar sunabileceklerdir. Ortadoğu kaynaklı zorunlu göçlerin sosyal ya da ekonomik tabanlı bütün olumsuz etkilerine rağmen Türkiye, bilhassa son dönemde Suriye’den göçen Ortadoğulu sığınmacılara duyarsız kalmamış, aslında BM’in ve gelişmiş ülkelerin gerçekleştirmesi gereken insanî bir duyarlılığı hayata sokmuştur. Ancak bu sığınma hareketleri kontrolsüz bırakılır ve önemle takip edilmezse, bu iyi niyetli duyarlılığın olumsuz etkileri kuşaklar boyunca görülmeye devam edilecektir (Şahin ve Düzgün, 2015: s. 191-192).

6.2. AB-Türkiye Geri Kabul Anlaşması

AB ülkeleri kriz bölgelerinden gelen göçü durdurmak için kaynak ve güzergâh ülkelerle geri kabul anlaşmaları yapmayı temel politika olarak kabul etmişler ve Türkiye ile de böyle bir antlaşma yapmışlardır. Aslında Geri Kabul Anlaşması (GKA), ekonomik krizle boğuşan AB'nin daha fazla ekonomik ve sosyal kayıp yaşamaması için sınırlarına yakın komşu ülkelere uyguladığı politik bir araçtır. Bu araçla AB, sınırlarına yapılan yasa dışı göçün önüne geçip sınır güvenliğini sağlamayı hedeflemektedir. Uyguladığı bu politika doğrultusunda, insanî değerlere vurgu yaparak, sınırlarında fazla göçmen istemediğini uluslararası kamuoyuna duyurmuş ve yaptığı geri kabul anlaşmalarıyla da sınırlarına giriş yapan göçmenleri geri çevirerek göçmenlere karşı olduğunu da böylece göstermiştir. Türkiye ile yaptığı GKA ile göçmenlere karşı olduğunu tekrar teyit etmiş, hatta göçmen karşıtı politikasını Türkiye'ye kabul ettirebilmek için boş vaatlerde bulunmaktan çekinmemiştir. AB'nin derdi insanî değerler değil sosyo ekonomik kaygılardır (Ercan, 2016: s. 2).

AB, ne zaman zor durumda kaldıysa kurtarıcı olarak Türkiye'ye yeşil ışık yakmış ve krizden çıkmayı başarmıştır. Dolayısıyla bugün yaşanan mülteci krizinde de AB'nin Türkiye'ye yönelmesini normal karşılamak gerekmektedir. Çünkü kapitalist düzende kaybetmeden bir koyup on kazanmak tercih edilmektedir. AB, mülteci sorununu para ile çözmek istemekte ve Türkiye'ye 3 milyar avroluk yardım vaadi ile Suriyeli sığınmacıların Türkiye'de kalmasını sağlamaya çalışmaktadır (Ercan, 2016: s. 4). GKA ile birlikte AB sınırlarına yasa dışı girmiş ve kaynak ülke olarak Türkiye üzerinden geldiğini belirten bütün mültecilerin Türkiye'ye iadesinin mümkün kılınmasıdır. Bu kişiler, AB'nin herhangi bir üyesine illegal giriş yapmış veya daha sonra gerekli şartları yerine getiremeyip sığınmacı durumuna düşmüşse etnik kimliği ne olursa olsun Türkiye üzerinden geldiğini beyan ettiği takdirde Türkiye'ye gönderilecektir. Başka bir ifadeyle bu kişiler, etnik cinsiyeti ne olursa olsun kaynak veya transit geçiş noktası olarak Türkiye'yi gösterdiği takdirde Türkiye'ye iade edilecektir. Bugün AB'ye illegal girenlerin pek çoğu Ortadoğu veya Afrika kökenlidir. Bu kişiler, yakalandıkları zaman ülkelere geri gitmek istememekte; gönderileceklerse de Türkiye'ye gönderilmeyi istemektedirler. Çünkü bunlar için Türkiye hem Batı değerinde bir ülke hem de AB'ye tekrar geçebilmede bir hazır kapıdır. Dolayısıyla bugün AB sınırlarında illegal durumda olan on binlerce kişi bulunmaktadır ve bunların pek çoğu Türkiye'ye iade edileceklerdir (Ercan, 2016: s. 13).

Bugün gelinen noktada AB, GKA ile verdiği sözleri tutmamış ne serbest dolaşıma müsaade etmiş ne de vadettiği altı milyar Avroyu vermiştir. AB kendi istediklerini almak, fakat karşılığında Türkiye'ye bir şey vermek istememektedir. AB ülkeleri büyük oranda önemli kısmını az gelişmiş toplulukların kaynaklarını kullanarak biriktirdikleri refahı yakın çevredeki yoksul halklarla paylaşmaya ya da tüm hayati risklere karşın güvenli AB topraklarına ulaşmaya çalışan mültecilere yardım etmeye gönülsüzdür. Bu noktada AB sınırındaki geçiş bölgeleri önem kazanmakta ve AB üyeliği yolunda ilerleyen Türkiye'nin coğrafi konumu bazı sorunları da beraberinde getirmektedir. Zira Türkiye, güven ve istikrarın sağlanamadığı fakir Asya, Afrika ve Ortadoğu ülkeleriyle müreffeh Avrupa bölgesi

arasında doğuyu-batıya bağlayan coğrafi bir köprü konumundadır. Bu nedenle mültecilerin en önemli yasa dışı geçiş ülkeleri listesinin ilk sıralarında bulunmaktadır. Türkiye, AB ülkelerine kara ve deniz bağlantısı sağlayan en stratejik ülkedir ve AB bölgesine yönelik mülteci akımının yaklaşık yüzde 50'si Türkiye üzerinden gerçekleşmektedir. Buna karşın AB bölgesine mülteci hareketliliği sadece Türkiye üzerinden değil, Kuzey Afrika'dan ve diğer sınırlardan da yoğun bir şekilde gerçekleşmektedir. AB'nin mültecileri topraklarına kabul etmek istememesinde, mültecilerden kaynaklanacak ekonomik ve demografik yükün yanı sıra farklı kültürler ve inançlara karşı hoşgörüsüzlük ile Avrupalı olmayan ırklara karşı geliştirilen ötekileştirme politikalarının da etkisi büyüktür. Öyle ki, özellikle 2001 yılından sonra AB bölgesinde, Hristiyan ve Avrupalı olmayan halklara yönelik yabancı düşmanlığı hızla yükselmiş, zikredilen karşıtlık Müslüman mültecilerin ya da göçmenlerin potansiyel "terör kaynağı" olarak görülmesi gibi gayri insanî bir sonuç ortaya çıkarmıştır (Köse, 2016: s. 4).

Sonuç

Günümüz dünyasında göç, uluslararası boyutu olan ve küresel ölçekteki gelir dağılımı adaletsizliği ile küresel hakimiyet ve sömürge mücadelelerinin ürettiği bir gerçekliktir. İktisadi, askeri ve teknolojik üstünlüğü elinde bulunduran ABD liderliğindeki Batılı ülkeler nispeten geri kalmış ve zayıf konumda olan ülkelerin hem kaynaklarını sömürmek hem onları pazar olarak kullanmak hem de darbe, işgal ve iç savaşlarla onları kontrol altında tutmak, fakat bütün bunlara karşı mutlak bir itaat istemektedirler. Kendilerini insan hak ve özgürlüklerinin, demokrasinin, insan haysiyet ve onurunun savunucuları olarak takdim ettikleri halde, uyguladıkları politikalarda kendilerine bağlı diktatörlükleri inşa edip destekledikleri, ırkçılık yaptıkları, başka din ve inançlara saygı göstermedikleri, ayrımcılık yaptıkları, kısaca ikiyüzlü davrandıkları, kendilerine karşı mücadele edenleri terörist ilan ettikleri görülmektedir. Kendilerinin yol açtığı dünya savaşlarının mağdurları için çıkardıkları mülteci yasalarına bugün bizzat kendileri uymadıkları ortadadır.

Bunun yanında Batı'nın bu politikalarını kabul etmeyen, eleştiren ve eşitlikçi bir anlayışla farklı inanç ve etnik aidiyeti olanların birlikte ve bir arada yaşamasını savunan Batılı ülke vatandaşları da vardır. Ancak bu kesimlerin mevcut politikaları değiştirecek gücü bulunmamaktadır. Batı'da ırkçı akımlar ve siyasi partiler gittikçe güçlenmekte, yabancı düşmanlığı ve İslam düşmanlığı yaygınlık kazanmaktadır. Tüm bunlara rağmen zorunlu göç ve mülteci akını hız kesmemektedir.

Dünyada her sene biraz daha artan iltica ve göçleri yavaşlatmanın yolu öncelikle küresel güçlerin sömürgeci politikalardan vazgeçerek ülkeleri işgal etmemeleri, darbe ve iç savaşlarla insanları göçe zorlamamaları, dünyayı sefalet denizine çevirirken kendilerinin mutluluk adalarında huzur içinde yaşayacakları inancının çok yanıltıcı olduğunu anlamalarından geçmektedir. İnsanlar ülkelerinde huzursuz edilmezlerse, sömürülmez ve öldürülmezlerse başka ülkelere gitmeyi çok da istemeyeceklerdir.

KAYNAKÇA

Akça, B. (2010). Dünya Savaşı Yıllarında Ege Adaları'ndan Batı Anadolu Sahillerine Sığınan Mülteciler Meselesi. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 24/2. s. 1-11.

Anadolu Ajansı (2015). Yunan Sahil Güvenlik Mülteci Botunu Batırdı. <http://aa.com.tr/tr/dunya/yunan-sahil-guvenliginden-botu-batirma-aciklamasi>.

Anadolu Ajansı (2017a). Fransa'da Sığınmacılara Kötü Muamele, <http://aa.com.tr/tr/dunya/fransanın-calais-kentinde-belediye-siginmacilara-yemek-vermeyi-yasakladi>.

Anadolu Ajansı (2017b). Trump'ın Göçmen Kararına Dünyadan Tepki Yağdı, <http://aa.com.tr/tr/dunya/trumpin-gocmen-kararina-dunyadan-teпки-yagdi/737522>.

BM (2017). Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Türkiye Temsilciliği, <http://www.goc.gov.tr>. Erişim: 01.07.2017.

Brian, T. and Laczko, F. (2016). Migrant Deaths Around The World in 2015, Fatal Journeys Volume 2, Identification and Tracing of Dead and Missing Migrants, pp. 1-30. IOM's Global Migration Data Analysis Centre. Erişim: 01.07.2017.

Dost, S. (2014). Ulusal ve Uluslararası Mevzuat Çerçevesinde Ülkemizdeki Suriyeli Sığınmacıların Hukuki Durumu. S.D.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt 4, Sayı 1, s. 27-69.

ENAR (2017). Shadow Report 2015-2016, European Network Against Racism a/sbl 67 Rue Ducale, B-1000 Brussels; www.enar-eu.org. http://www.enar-eu.org/IMG/pdf/shadowreport_2015x2016_long_low_res.pdf. Erişim: 10.07.2017.

Ercan, M. (2016). Mülteci Krizi Bağlamında Türkiye-AB İlişkileri ve Geri Kabul Anlaşması, Bölgesel Çalışmalar, cilt 1, sayı 1, s. 1-22.

Erdoğan, M. M. (2015). Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum Araştırması, Hacettepe Üniversitesi, Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi, Ankara.

GHA Report (2017). Development Initiatives, Global Humanitarian Assistance Report <http://devinit.org/post/global-humanitarian-assistance-2017>. Erişim: 19.08.2017.

Habertürk (2017). Cumhurbaşkanı Erdoğan'dan G20 Zirvesi Sonrası Açıklamalar, <http://www.haberturk.com/dunya/haber/1556826-cumhurbaskani-erdogan-dan-g20-zirvesi-sonrasi-aciklamalar>.

IOM (2011).| Glossary on Migration, International Migration Law Series No. 25, International Organization for Migration, <https://www.iom.int/key-migration-terms>, Erişim: 01.07.2017.

IOM (2016). Missing Migrants Project, United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), nongovernmental organizations (NGOs) and media reports. Erişim: 01.07.2017.

IOM (2017). Measuring Global Migration Potential 2010–2015, Global Migration Data Analysis Centre (GMDAC), Issue No. 9, July, pp. 1-14. Erişim: 01.07.2017.

İçişleri Bakanlığı (2017). 2016 Türkiye Göç Raporu, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, <http://www.goc.gov.tr/> Erişim: 19.08.2017.

İnsan Hakları Evrensel Beyannâmesi (27.05 1949). Resmî Gazete (Sayı: 7217).

İskân Kanunu (14.06.1934). Resmî Gazete (Sayı: 2510).

Kartal, B. ve Bağcı, E. (2014). Türkiye'ye Yönelik Mülteci Ve Sığınmacı Hareketleri, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:12, Sayı: 2, s. 275-299.

Köse, İ. (2016). Avrupa Birliği'nin Mülteci Açmazı ve Türkiye-Avrupa Birliği Geri Kabul Anlaşması Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi Ocak 2016 Cilt: 7 Sayı:1, s. 1-27.

Mülteci Der (2010). 5 N ve 1 Mülteci, Basın Mensupları İçin El Kitabı, İzmir. www.multeci.org.tr. Erişim: 01.07.2017.

Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşmenin Onaylanması Hakkında Kanun, (05.09.1961). Resmî Gazete (10898).

Özbek, D. (2010), Mültecilerin Denizde Korunması, İltica, Uluslararası Göç ve Vatansızlık: Kuram, Gözlem ve Politika, ed.: Ö. Çelebi, UNHCR, Ankara, s. 114-128.

Öztürkler, H. (2015). Mülteci Ekonomisi, ORSAM, Kasım-Aralık 2015 Cilt: 7 Sayı: 71, s.78-80.

Poyraz, Y. (2012). Suriye Vatandaşlarının geçici Korunması ve Uluslararası Mülteci Hukuku, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 20, Sayı 2, s. 53-69.

Şahin, İ. ve Düzgün, O. (2015). Türkiye'ye Gerçekleştirilen Ortadoğu Kaynaklı Zorunlu Göçlerin Sosyo-Ekonomik Etkileri: 1979-2014 Arası, Tesam Akademi Dergisi, Cilt, 2, Sayı 2, s. 167-195.

TRT Haber (2017). İçişleri Bakanı Soylu, Suriyeli Sığınmacıların Sayısını Açıkladı, <http://www.trthaber.com/haber/gundem/icisleri-bakani-soylu-suriyeli-siginmacilarin-sayisini-acikladi-323320.html>

Uzun, E. (2012). Geri Göndermeme İlkesinin Uluslararası Hukuktaki Konumu Üzerine Bir Değerlendirme, Uluslararası Hukuk ve Politika, Cilt 8, Sayı: 30, s. 25-58.

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (11.04.2013). Resmî Gazete (Sayı: 28615).

Yaman, A. E. (2015). “2. Dünya Savaşında Türkiye’de Askeri Mülteciler ve Gözaltı Kampları (1941-1942)”, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/18/29/215.pdf> Erişim: 01.07.2017.

Zorba, H. (2014). AB’nin Göçmenlere Yönelik Politikalarını Etkileyen Faktörler Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi, Cilt 4, Sayı 1. s. 1-17.